

ПОЛІАСПЕКТНІСТЬ СИЛЕНЦІАЛЬНОГО ЕФЕКТУ (ІНТРАЛІНГВАЛЬНІ ТА ІНТЕРЛІНГВАЛЬНІ ВЕКТОРИ)

Букача М. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Силенціальний ефект як поліфункціональне явище має інтралінгвальні та інтерлінгвальні вектори.

На основі комунікативного підходу можна зробити висновок, що феномен мовчання є полігранним, адже він зачіпає різні сфери життя: соціально-політичну (спіраль мовчання), правову (право зберігати мовчання та мовчання як визнання провини), культурну (*evil eye*), етикетну (мовчання як знак поваги), релігійну (третя заповідь нагірної проповіді Христа, обітниця мовчання). Даним феноменом цікавляться психологи, фізіологи, соціологи, лінгвісти та ін.

Силенціальний ефект є релевантним у всіх комунікативних мовних функціях Якобсона: референтна, фактична, емотивна, конативна, поетична, мета лінгвістична [2, 1909–1926]. У комунікативній поведінці особливе місце посідає силенціальний ефект – комунікативне мовчання, позначене антропоцентричністю, ситуативністю, гетерогенними, психологічними та ментальними витоками. Серед екстеріоризаторів силенціального ефекту вагоме місце в англomовному художньому дискурсі посідають графічні та вербальні маркери мовчання.

Експліцитно силенціальний ефект позначається моноксемними, полілексемними, різночастиномовними, синтаксичними та фразеологічними одиницями. Полілексемні вербалізатори комунікативного мовчання вказують на його витoki та тривалість. В англomовному художньому дискурсі на позначення силенціального ефекту вживаються такі метазнаки: *silence, pause, stop, hesitation, stillness, quietness*. Домінантним вербалізатором семи мовчання є метазнак *silence*, який в українській мові має два відповідники: *мовчання та тиша* [1, 22].

Графічні знаки, членуючи текстові блоки на складові та позначаючи ритміку мовлення, імплікують емоційний стан комунікантів. На відміну від граматицизованих знаків, графічні знаки як екстеріоризатори силенціального компонента належать до вторинної семантизованої групи. Маркерами "графіки мовчання" виступають три крапки, тире, редуковані знаки питання та оклику, комбінація знаків питання та оклику з трьома крапками, а також нестандартні графічні засоби у вигляді подовженого тире, астерисків (зірочок) і пустих або чорних сторінок.

Комунікативне мовчання як *homo-silence* є первинним по відношенню до *nature-silence* (мовчання в природі), персоніфікованого нелюдського мовчання, яке вербалізується притаманними мові засобами.

До nature-silence належить і мовчання артефактів, зокрема, мистецтва. Феномен тиші та мовчання може сприйматися не лише на рівні слухових відчуттів, а й на рівні зору, дотику, смаку, запаху. Цей факт сприяє актуалізації феномену мовчання в живописі та музиці. Силенціальний ефект у даних дискурсах набуває комунікативного характеру й має потужний інтенціональний потенціал [1, 25].

Живопис є невербальним засобом комунікації. Він не лише сам собою є силенціальним, він ще й часто викликає думки про різні випадки вживання метазнаку *silence*. Процес створення та перегляду картин потребує силенціального оточення. Силенціальний ефект у живописі розглядається як дискурс для перцепції живопису, лінгвістичний засіб впливу на реципієнта та візуальний код, який перекладається вербально [3, 341].

З акустичної точки зору мовлення складається з відрізків звучання та пауз. З усіх видів мистецтв музика є найближчою до мовлення (у порівнянні з живописом, скульптурою, архітектурою). Паузи в музиці не позбавлені дискурсивного шарму: середовища (релігійне, містичне, езотеричне, монастичне, контемплятивне, ритуальне, побутове, національне) та чинників (хезитація, хвилювання, апосіопезис тощо) [1, 21].

Дискурсивні характеристики музики проявляються у тріаді музикант (адресант) – музичний твір – слухач (реципієнт), їх стилях, засобах позначення, екстеріоризації. Стиль екстеріоризації залежить від природи музичного твору та його реалізації. Комунікантами в музиці виступають музикант та слухач. При описі музичних творів у художньому дискурсі авторська інтенція спрямована на те, щоб читача перетворити на слухача.

Паузи в музиці корелюють з паузами в мовленні, які виступають у комунікативній та некомунікативній ролі. У мовленні синтаксичні паузи є фізіологічною необхідністю, у музиці некомунікативні паузи є одним із засобів творення музики. Некомунікативні паузи не несуть смислового навантаження, не корелюють з психологічними чи ментальними чинниками, а є суто технічним засобом творення відповідно мовленнєвих та музичних ситуацій.

Комунікативний характер носять паузи люнга та брєвіс, які тривають відповідно 4 та 2 такти. Вони мають на меті вплинути на реципієнта і є наслідком авторської інтенції або індикатором психологічного стану мовця / виконавця.

Силенціальному ефекту в художньому, музичному та зображальному дискурсах притаманні адгерентні категорії, які екстеріоризуються лінгвістичними та екстралінгвістичними чинниками.

1. Анохіна Т. О. Семантизація категорії мовчання в англомовному художньому дискурсі. Монографія / Анохіна Т. О. – Вінниця : Видавництво "Нова Книга", 2008. – 160с.
2. Ephrat M. The functions of silence / Michal Ephrat //Journal of Pragmatics – №40. – 2008. – P. 1909–1938.

3. Jaworski A. Silence: interdisciplinary perspectives / Jaworski Adam – Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 1997. – 402 p.

Буката, М.В. Поліаспектність силенціального ефекту (інтралінгвальні та інтерлінгвальні вектори) [Текст] / М.В. Буката; наук.кер. С.О. Швачко // Перекладацькі інновації : матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, Суми, 25-27 листопада 2010 р. / Ред. кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова та ін. — Суми : СумДУ, 2010. — С. 41-43.